

DCMI gramatikas principi

Radītājs:	DCMI Usage Board
Publicēšanas datējums:	2006-12-18
Identifikators:	http://www.lnb.lv/struktura/BI/standartiz/DCMI_gramatikas_principi.pdf
Dokuments ir tulkojums no:	http://dublincore.org/usage/documents/principles/index.shtml
Dokumenta apraksts:	Šis dokuments apraksta gramatikas principus, uz kuriem pamatojas <i>Dublin Core</i> metadatu semantikas uzturētājinstitūcijas – <i>DCMI</i> lietošanas padomes lēmumi. Sk. arī saistītos dokumentus: „ <i>DCMI Usage Board Mission</i> ” (<i>DCMI</i> lietošanas padomes misija) [1] un <i>Dublin Core</i> metadatu vārdnīcu [8].

1. Gramatikas darbības lauks

Šī gramatika ietver metadatu terminu tipoloģiju un tajā aprakstīti principi, kas ir terminu definīciju un lietojuma pamatā. Kā definēts dokumentā „*Namespace Policy for the Dublin Core*” (*Dublin Core* vārdtelpas politika”, *DCMI* termins ir „*DCMI* elements, *DCMI* kvalifikators vai termins no *DCMI* uzturētas kontrolētās vārdnīcas”. *DCMI* vārdtelpa savukārt ir „*DCMI* terminu krājums”[2].

2. Elementi un kvalifikatori

2.1. Elementi

Elements ir resursa atribūts. Šeit ar „atribūtiem” domātas resursa raksturīgas pazīmes, kas resursam „var būt”, piemēram, *Title* (nosaukums), *Publisher* (izdevējs) vai *Subject* (priekšmets).

2.2. Kvalifikatori

„Kvalifikators” ir vispārējs termins, ko parasti lieto to terminu apzīmēšanai, kas norāda uz specifiskajiem elementu precizējumiem vai kodēšanas shēmām.

2.2.1. Elementu precizējumi

Elementa precizējums ir resursa atribūts, kam ir vienāda nozīme ar konkrētu *DCMI* elementu, bet ar šaurāku semantiku. Dažās lietojumvidēs (īpaši *HTML* veidotās kodēšanas sistēmās) elementu precizējumi tiek lietoti kopā ar elementiem līdzīgi kā dabiskās valodas kvalifikatoriem (t.i., adjektīviem jeb īpašības vārdiem) [3]. Tomēr, tā kā elementu precizējumi (tāpat kā elementi) ir resursa atribūti, tos alternatīvi var izmantot metadatu ierakstos neatkarīgi no atribūtiem, ko tie precizē [9]. *DCMI* praksē pieņemts, ka elementa precizējums paskaidro tikai vienu *DCMI* atribūtu.

2.2.2. Kodēšanas shēmas

Kodēšanas shēma nodrošina kontekstuālo informāciju vai strukturēšanas noteikumus, kas atvieglo termina vērtības interpretāciju.

Šī kontekstuālā informācija var būt kontrolētas vārdnīcas, formālās notācijas vai strukturēšanas noteikumu formā. Ja klients vai aģents nesaprot kodēšanas shēmu, tās vērtība joprojām var būt izmantojama cilvēkam. Pastāv divi kodēšanas shēmu veidi:

2.2.2.1. Vārdnīcu kodēšanas shēmas

Vārdnīcu kodēšanas shēmas norāda, ka vērtība ir termins no kontrolētās vārdnīcas, piemēram, „Ķīna - Vēsture” ir vērtība no Kongresa bibliotēkas priekšmetu rādītāja.

2.2.2.2. Sintakses kodēšanas shēmas

Sintakses kodēšanas shēmas norāda, ka vērtība ir virkne, kas veidota atbilstoši formālai notācijai, piemēram, „2000-01-01” kā datuma standartizēts.

2.3. Noklusējuma princips

Dublin Core elementu precizēšanu nosaka noteikums, kas pazīstams kā noklusējuma princips. Atbilstoši šim noteikumam klientam jāspēj ignorēt jebkurš precizējums, lai izmantotu vērtību tā, it kā tā nebūtu precizēta. Tā kā tas var būt par iemeslu zināmam konkrētības zudumam, termina vērtībai bez precizējuma jābūt vispār saprotamai un noderīgai resursa atklāšanai. Precizējums ir domāts tikai lai specificētu, nevis paplašinātu elementa semantisko aptvērumu.

2.4. Atbilstošās vērtības

Labākā ieteicamā pieeja elementam vai precizējumam var mainīties atkarībā no konteksta. Zināmas vadlīnijas var sniegt definīcijas; pārējā informācija rodama Lietošanas rokasgrāmatā [6].

3. Vārdnīcas termini

Izmantošanas valde uztur *DCMI* tipu vārdnīcu (*DCMI Type Vocabulary*) [7] – vispārēju, savstarpēji saistīto nozaru sarakstu, kurā ir uzskaitīti ieteicamie termini, kurus var izmantot kā vērtības resursu tipa elementam, lai noteiktu resursa žanru. *DCMI* tipu vārdnīcā ietvertos terminus sauc par vārdnīcas terminiem.

Ja kāds vārdnīcas termins ir hierarhiski saistīts ar citu vārdnīcas terminu, šos terminus savstarpēji apzīmē ar „plašāks termins” un „šaurāks termins”.

4. Lietojumprofili

DCMI praksē pieņemts, ka lietojumprofils ir deklarācija par metadatu terminiem, kuri tiek lietoti organizācijas, informācijas resursa, lietojuma vai lietotāju kopienas metadatos [10].

Atsauces

- [1] <http://dublincore.org/usage/documents/mission/>
- [2] <http://dublincore.org/documents/2001/10/26/dcmi-namespace/>
- [3] <http://www.ietf.org/rfc/rfc2731.txt>
- [4] <http://www.ukoln.ac.uk/metadata/dcmi/dc-xml-guidelines/>
- [5] <http://dublincore.org/documents/dcq-rdf-xml/>
- [6] <http://dublincore.org/documents/usageguide/>
- [7] <http://dublincore.org/usage/terms/dcmitype/>
- [8] <http://dublincore.org/documents/2001/04/12/usageguide/glossary.shtml>
- [9] Pieejas maiņa atspoguļojas Lietošanas padomes piešķirtajos elementu precizējumu nosaukumos, adjektīviem līdzīgus vārdus (piemēram, „*created*” (radīts) (apstiprināts 2000. g. jūl.)) nomainot uz lietvārdu vārdkopām (piemēram, „*dateCopyrighted*” (autortiesību datējums) (apstiprināts 2002. g. jūl.)). Viena no konsekvencēm, lietojot elementu precizējumus neatkarīgi no elementiem, ir tā, ka ziņas par to saistību atrodas atsevišķās shēmās ārpus metadatu ierakstiem, kuru lietojumiem ir jānodrošina tādas darbības kā noklusējuma principa ievērošana.
- [10] <http://dublincore.org/usage/documents/profiles/>